

MAGAZÍN: VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Amnesty International je najväčšia ľudskoprávna mimovládna organizácia na svete – celosvetové hnutie viac ako 10 miliónov ľudí z viac než 150 krajín a území sveta usilujúcich sa o dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Naša vízia je svet, v ktorom tí, ktorí sú pri moci, plnia svoje sľuby, rešpektujú medzinárodné právo a zodpovedajú sa za svoje činy. Sme nezávislí od akejkoľvek vlády, politickej ideológie, ekonomických záujmov alebo náboženstva. Financujú nás najmä naši členovia a členky prostredníctvom individuálnych darov. Veríme, že naša solidarita, práca a spolupatričnosť voči ľuďom na celom môže zmeniť našu spoločnosť k lepšiemu.

1. OBSAH

Obsah

1. OBSAH	3
2. ÚVOD	5
3. ČO JE TO VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV A PREČO BOLA VYTVORENÁ?	6
3.1 NA ČO JE URČENÁ?	7
3.2 AKÝ VÝZNAM MÁ VÝZNAM 70 ROKOV PO PRIJATÍ?	7
3.3 ĽUDSKÉ PRÁVA SÚ UNIVERZÁLNE, NEDELITELNÉ A ZÁVISLÉ.	7
3.4 AKO AMNESTY BOJUJE ZA PRÁVA UVEDENÉ VO VDLP?	8
3.4.1 MARATÓN PÍSANIA LISTOV	8
3.4.2 PRIPOJ SA K AMNESTY	12
3.4.3 VZDELÁVANIE K ĽUDSKÝM PRÁVAM	14
4. MUČENIE	16
4.1 MUČENIE PROTESTUJÚCICH V EGYPTE	18
4.2 ČO ROBÍ AMNESTY V BOJI PROTI MUČENIU?	19
4.2.1 BOJUJEME AJ ZA SPRAVODLIVOSŤ PRE OBETE MUČENIA.	19
4.3 NÁSTROJE MUČENIA: NIKTO BY NEMAL PROFITOVAŤ Z BOLESTI	21
4.4 METÓDY MUČENIA	21
4.5 PREČO VLÁDY MUČIA?	22
4.6 MUČENIE A "VOJNA PROTI TERORIZMU"	23
4.7 PREČO ZRUŠIŤ MUČENIE? A PREČO NEGUNGUJE?	23
4.8 ODŠKODNENIE OBETÍ MUČENIA	24
5. SLOBODA PREJAVU	25
5.1 PREČO	JE
SLOBODA PREJAVU DÔLEŽITÁ?	26

5.2 SLOBODA TLAČE	27
5.3 SLOBODA SLOVA	28
5.4 DIGITÁLNA HRANICA	29
5.5 ČO ROBÍ AMNESTY NA OCHRANU SLOBODY PREJAVU?	30
5.6 RIEŠENIE: NA ČO VYZÝVA AMNESTY?	30
6. AZYL	31
6.1 DEFINÍCIE: KTO JE UTEČENEC, ŽIADATEĽ O AZYL A MIGRANT?	33
6.1.1 KTO JE UTEČENEC?	33
4 6.1.2 KTO JE ŽIADATEĽ O AZYL?	33
6.1.3 KTO JE MIGRANT?	34
6.2 AKÝ JE POSTOJ AMNESTY K UTEČENCOM A ŽIADATEĽOM O AZYL?	34
6.3 PREČO BY MALI VLÁDY PRIJÍMAŤ UTEČENCOV?	36
6.4 ČO MÔŽETE UROBIŤ VY?	36

2. ÚVOD

5

Tento magazín prináša informácie o Všeobecnej deklarácii ľudských práv. Ide o mimoriadne dôležitý dokument, ktorý tvorí základný rámec pre ľudské práva. V magazíne nájdete články o Všeobecnej deklarácii ľudských práv, ale aj o niektorých špecifických právach či zásahoch do ľudských práv. Dočítate sa aj o možnostiach ako sa zapojiť do obrany ľudských práv. Veríme, že pre vás čítanie tohto magazínu bude užitočné a tešíme sa na fyzické aj online stretnutia.

Amnesty International Slovensko

3. ČO JE TO VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV A PREČO BOLA VYTVORENÁ?

6

Všeobecná deklarácia ľudských práv (VDĽP) je dokument, ktorý funguje ako globálny sprievodca našej slobody a rovnosti - chráni práva každého človeka na celom svete. Štáty sa v nej po prvýkrát dohodli na slobodách a právach, ktoré si zaslúžia celosvetovú a univerzálnu ochranu, aby každý človek mohol žiť svoj život slobodne, rovnoprávne a dôstojne.

Jej prijatím sa uznalo, že ľudské práva sú základom slobody, spravodlivosti a mieru.

VDĽP prijala Organizácia Spojených národov (OSN) 10. decembra 1948 v reakcii na "barbarské činy, ktoré [...] pobúrili svedomie ľudstva" počas druhej svetovej vojny. Svet videl dôsledky nacistickej genocídy. Národy z celého sveta sa dohodli na VDĽP s cieľom, aby sa podobné porušovanie ľudských práv už nikdy neopakovalo. Jej prijatím celý svet uznal, že ľudské práva sú základom slobody, spravodlivosti a mieru.

Práce na VDĽP sa začali v roku 1946, pričom redakčný výbor sa skladal zo zástupcov rôznych krajín vrátane USA, Libanonu a Číny. Neskôr sa redakčný výbor rozšíril o zástupcov Austrálie, Čile, Francúzska, Sovietskeho zväzu a Spojeného kráľovstva, vďaka čomu sa do dokumentu dostali príspevky štátov zo všetkých regiónov a ich rôznorodých náboženských, politických a kultúrnych kontextov. VDĽP potom prerokovali všetci členovia Komisie OSN pre ľudské práva a napokon ho v roku 1948 prijala Valné zhromaždenie OSN. V tom čase mala OSN 56 členov:

48 hlasovalo za prijatie VDLP, nikto nehlasoval proti, 8 členov sa zdržalo (Bielorusko, Poľsko, Saudská Arábia, Južná Afrika, ZSSR, Juhoslávia a Československo).

V deklarácii sa uvádza 30 práv a slobôd, ktoré patria nám všetkým a ktoré nám nikto nemôže vziať. Práva, ktoré boli do nej zahrnuté, naďalej tvoria základ medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. Deklarácia je dodnes živým dokumentom a zároveň je to najprekladanejší dokument na svete.

3.1 NA ČO JE URČENÁ?

7 VDLP je zásadným dokumentom. Ide o prvý globálne dohodnutý dokument, ktorý označil všetkých ľudí za slobodných a rovných bez ohľadu na pohlavie, farbu pleti, vierovyznanie, náboženstvo alebo iné charakteristiky. Medzi 30 práv a slobôd uvedených v VDLP patrí právo nebyť mučený, právo na slobodu prejavu, právo na vzdelanie a právo požiadať o azyl. Zahŕňa občianske a politické práva, ako napríklad právo na život, slobodu a súkromie. Zahŕňa aj hospodárske, sociálne a kultúrne práva, ako napríklad právo na sociálne zabezpečenie, zdravie a primerané bývanie.

Právo nebyť mučený, právo požiadať o azyl, právo na vzdelanie, právo na slobodu prejavu a právo na sociálne zabezpečenie si predstavíme neskôr aj podrobnejšie.

3.2 AKÝ VÝZNAM MÁ VÝZNAM 70 ROKOV PO PRIJATÍ?

VDLP je, ako naznačuje jej názov, univerzálna - to znamená, že sa vzťahuje na všetkých ľudí vo všetkých krajinách sveta. Hoci nie je právne záväzná, ochrana práv a slobôd stanovených vo vyhlásení bola začlenená do mnohých národných ústav a vnútroštátnych právnych rámcov.

Deklarácia tiež poskytla základ, na základe ktorého bolo vypracovaných množstvo ďalších právne záväzných zmlúv o ľudských právach, a stala sa jasným kritériom pre univerzálne normy v oblasti ľudských práv, ktoré sa musia presadzovať a chrániť vo všetkých krajinách.

VDLP naďalej slúži ako základ pre vnútroštátne a medzinárodné právne predpisy a normy. Pre organizácie ako Amnesty International, ktoré sa zaviazali chrániť ľudské práva a bojovať za ne, slúži ako hlavná inšpirácia pre našu prácu.

3.3 ĽUDSKÉ PRÁVA SÚ UNIVERZÁLNE, NEDELITEĽNÉ A ZÁVISLÉ.

Všetky ľudské práva sú rovnako dôležité a všetky vlády musia k ľudským právam pristupovať spravodlivo a rovnako, na rovnakom základe a s rovnakým dôrazom. Všetky štáty majú povinnosť bez ohľadu na svoj politický, hospodársky a kultúrny systém podporovať a chrániť všetky ľudské práva pre všetkých bez rozdielu.

Bez ohľadu na rozdiely medzi ľuďmi teda existuje jedna základná zásada, ktorá je základom všetkých práv uvedených v VDLP: každá ľudská bytosť má rovnaké neodňateľné práva. To

znamená, že ľudské práva sú rovnaké pre každého človeka na celom svete bez ohľadu na jeho situáciu.

Nemôže existovať žiadne rozlišovanie: vrátane rasy, farby pleti, pohlavia, sexuálnej orientácie alebo rodovej identity, jazyka, náboženstva, politického alebo akéhokoľvek iného názoru, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, narodenia alebo akejkoľvek inej situácie. Univerzálny znamená každý a všade.

VDĽP nám tiež ukazuje, že ľudské práva sú vzájomne závislé a nedeliteľné. Všetkých 30 článkov deklarácie je rovnako dôležitých. Nikto nemôže rozhodnúť, že niektoré sú dôležitejšie ako iné. Odobratie jedného práva má negatívny vplyv na všetky ostatné práva.

8

3.4 AKO AMNESTY BOJUJE ZA PRÁVA UVEDENÉ VO VDĽP?

Všeobecná deklarácia ľudských práv je základným kameňom práv, za ktoré Amnesty a jej viac ako 10 miliónov podporovateľov a podporovateľiek bojuje deň čo deň. Viac ako 60 rokov od nášho vzniku pokračujeme v práci a iniciatívach za spravodlivosť, slobodu, pravdu a dôstojnosť všade tam, kde je to potrebné.

Robíme to tak, že vyšetrojeme a odhaľujeme porušovanie ľudských práv všade tam, kde k nemu dochádza. Inými slovami, naše hnutie prináša svetlo tam, kde sú jednotlivci v ohrození, a poskytujeme informácie budúcim generáciám, aby sa postupné napĺňanie ľudských práv stalo realitou pre všetkých.

Nižšie si predstavíme 3 konkrétne možnosti, akými sa môžete zapojiť do ochrany ľudských práv zapojiť aj vy.

3.4.1 MARATÓN PÍSANIA LISTOV

Maratón písania listov (Write for Rights) je najväčšie ľudskoprávne podujatie na svete. Amnesty International usporadúva túto udalosť už 20 rokov, tradične v období okolo Medzinárodného dňa ľudských práv (10. decembra). Ľudia na celom svete v priebehu niekoľkých týždňov píšu a odosielať milióny listov solidarity a petícií, ktorými žiadajú spravodlivosť pre nespravodlivo väznených, utláčaných a prenasledovaných ľudí. Vďaka početným výzvam adresovaným vládam a úradom na celom svete vytvárame medzinárodný tlak, ktorý nemôžu len tak ignorovať. Aj vďaka tomu sa nám v každom treťom z prípadov, ktorým sa venujeme, podarí presadiť zásadnú zmenu. Predstavte si, že by ste boli väzení alebo by vás nespravodlivo trestne stíhali a dostali by ste tisíce listov, v ktorých Vám celkom cudzí ľudia vyjadrujú podporu. Alebo by ste sa dozvedeli, že ľudia z celého sveta stoja pri vás vo vašom boji za spravodlivosť pre zavraždeného člena rodiny.

Následne by ste zistili, že úrad alebo prokuratúra, ktoré vás nespravodlivo stíhajú či inak porušujú Vaše práva, sú už týždne doslova zaplavené petíciami a listami, v ktorých ľudia žiadajú spravodlivosť – pre vás! Nádej, ktorú takéto správy prinášajú, je takmer nepredstaviteľná.

„Maratón písania listov každoročne podáva pomocnú ruku ľuďom, ktorých práva sú porušované len preto, že sa postavili za to, čomu veria. Odvážny aktivisti a novinárky sa

stavajú proti nerovnosti, diskriminácii a politickým represiám. Zvádzajú boj za ochranu našich ľudských práv vrátane environmentálnej spravodlivosti či za zrušenie trestu smrti. Maratón písania listov predstavuje základnú myšlienku, na ktorej Amnesty stojí – ľudia z celého sveta spájajú sily, aby sa skrz globálnu solidaritu postavili nespravodlivosti. Ľudia, za ktorých tento rok bojujeme, potrebujú, aby ste sa postavili na ich stranu. Je jedno, či napíšete tweet, list úradom, odkaz solidarity, alebo podpíšete petíciu. Niekedy môže aj zdanlivo zanedbateľný čin naštartovať obrovskú zmenu. Uplynulých 20 rokov maratónu ukazuje, že slová majú skutočne ohromnú silu.“

Agnès Callamard, generálna tajomníčka Amnesty International

V roku 2020 milióny ľudí ako ste vy zmenili týmto spôsobom život 10 ľuďom, ktorým boli odopierané ľudské práva. Napísať list vôbec nezaberie veľa času, ale pre týchto ľudí, ktorých sme v roku 2020 podporili prostredníctvom maratónu, sa práve vďaka listom všetko zmenilo. Pripomeňme si aspoň niektorých z nich.

Nassima al-Sada a balíky listov, ktoré poslali
ľudia z celého sveta na jej podporu

Nassimu al-Sada, bojovníčku za slobodu žien, prepustili z väzenia v júni 2021. Zatkli ju v roku 2018 za to, že pokojne bránila ľudské práva. Vo väzení ju bili dozorcovia a nepustili k nej nikoho na návštevu – dokonca ani jej právnik. Podporovatelia a podporovateľky z celého sveta napísali obrovské množstvo, až 777 611 listov, tweetov a ďalších odkazov. Podľa Nassiminho syna Mousu al-Sada práve medzinárodná pozornosť dopomohla po rokoch stagnácie dotiahnuť prípad jeho matky k oslobodzujúcemu rozsudku. Pre Nassimu však stále platí zákaz cestovania, na základe ktorého nesme počas 5 rokov opustiť Saudskú Arábiu, preto budú podporovateľky a podporovatelia Amnesty aj naďalej bojovať za Nassiminu úplnú slobodu.

Popi a Bongeka a ich príbuzní, Lihle (Popina sestra) a Mdu (Bongekin bratranec), ktorí si prišli prevziať listy solidarity z celého sveta.

Rodiny zavraždených najlepších priateliek Popi Qwabe a Bongeky Phungula majú konečne dôvod veriť, že sa dočkajú spravodlivosti. Donedávna ich znepokojovali a hnevali nezrovnalosti a prietahy vo vyšetrovaní. Polícia prípad vražd dvoch mladých žien z roku 2017 znovu otvorila v marci 2021 po tom, ako dostala petíciu s 341 106 podpismi podporovateľov a podporovateľiek z celého sveta. Vyšetrovanie je dnes už ukončené a polícia prípad postúpila národnej prokuratúre. „Som optimistická,“ povedala Popina sestra Thembelihle. „Mám pocit, že konečne sa niečo zmení.“

3.4.2 PRIPOJ SA K AMNESTY

Christopher Hitchens vo svojej knihe Listy mladému skeptikovi vyzýva a provokuje k rebélii, antiteizmu a neustálemu kritickému náhľadu na správanie a vyjadrenia nielen ľudí pri moci, ale aj nás samotných. Nechce sa uspokojiť s pasivitou alebo prispôsobivosťou, podrobuje nás neustálemu nahľadávaniu vlastných presvedčení a práv. Ako upozorňuje, „Sme prispôsobivý druh a vďaka tejto prispôsobivosti prežívame. Treba však dodať, že prispôsobivosť môže byť aj

hrozbou. Môžeme si totiž ľahko zvyknúť na nebezpečenstvá a všimneme si ich až vtedy, keď je neskoro.“

13

Angažovanie sa v aktivizme je dlhodobou záujmom výskumu sociálnej psychológie a spoločenských hnutí. Tzv. grassrootsové politické či ekonomické hnutia, ľudskoprávne happeningy, protesty, Pride či enviroaktivizmus, to všetko je súčasťou „hnutia zdola“. Sú to prostriedky, ktorými ako jednotlivci, skupiny alebo časť spoločnosti vyjadrujeme nesúhlas či svoje hodnotové pozície v rámci spoločenského smerovania. Psychologička Alexandra Corning a sociológ Daniel Myers zostavili stupnicu, ktorá zachytáva tendencie našej aktivistickej angažovanosti (Activism orientation scale).

Väčšina ľudí zostáva v pozícii konvenčného a bezpečného aktivizmu, no napríklad ruská ženská punková skupina Pussy Riot sa aktívne angažuje vo vysoko rizikovom aktivistickom hnutí. Naše právo na protest a zhromažďovanie sa by však nemalo ostávať v rukách a moci vrcholových politikov a političiek alebo zákonodarných orgánov. Viacero výskumov potvrdzuje, že aktivistická angažovanosť pozitívne vplyva aj na naše duševné zdravie a tiež na intenzívnejšie prežívanie spoločenskej identity. Zároveň, identita aktivistu či aktivistky sa stáva jednou z našich stabilných vrstiev osobnosti.

Hnutie Amnesty International je postavené práve na individuálnych, skupinových, či regionálnych aktivistických činnostiach v oblasti ľudských práv. Silu hnutia tvorí spoločná angažovanosť, rebélia i občianska neposlušnosť. Aktivizmus je jedným z neodmysliteľných pilierov toho, ako sa formuje naša spoločnosť a jej vývoj. A ani v období pandémie či vojny by sme nemali ľahostajne čakať a prispôbiť sa.

Prihláste sa k nám a začnite váš aktivizmus s nami. Stačí napísať na email aktivizmus@amnesty.sk, navštívte našu webstránku www.amnesty.sk alebo nám napíšte na našich sociálnych sieťach. Priblížime vám, ako vyzerá a prebieha aktivizmus v našej organizácii. Zoznámite sa s ďalšími aktívnymi ľuďmi vo Vašom regióne, spoločne si prejdeme, ako sa formuje efektívny aktivizmus, kto tvorí strategické partnerstvo či aktivistické laboratórium.

3.4.3 VZDELÁVANIE K ĽUDSKÝM PRÁVAM

Porušovanie ľudských práv rieši Amnesty International nielen vo chvíli, keď už sa stane akútnym problémom, ale snaží sa mu predchádzať. Veríme, že prvým krokom k rešpektovaniu, šíreniu a obrane ľudských práv je vzdelávanie. Preto rôznymi formami šírimo informácie o ľudských právach na Slovensku.

Ide o vzdelávanie, ale od zaužívaného významu tohto slova, spojeného s formálnym vzdelávacím systémom, má pomerne ďaleko. V súčasnosti na Slovensku prebieha v štyroch formách:

15

- **Workshopy na základných a stredných školách** – Na rozdiel od bežnej výučby spoločenských vied, hodiny s AI prebiehajú formou workshopov, počas ktorých študenti a študentky pomocou participatívnych metód nielen získavajú nové informácie z oblasti ľudských práv, ale predovšetkým majú príležitosť pracovať so svojimi hodnotami. Workshopy vedú vyškolení lektori a lektorky Amnesty International.
- **Diskusie o ľudských právach na univerzitách a vysokých školách** – Radi prispievame k tomu, aby bolo vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku obohatené o diskusie o praktických stránkach ľudských práv. Diskusie o niektorej z kampaní Amnesty International alebo o samotnom hnutí zaujali v minulosti stovky poslucháčov a poslucháčok po celom Slovensku.
- **Workshopy pre učiteľov a vedúcich mládežníckych skupín** – Nechcete už o ľudských právach učiť formálnymi spôsobmi výučby? Myslíte si, že o ľudských právach sa dá hovoriť iba na občianskej výchove či náuke o spoločnosti? Myslíte si, že je pre vašich žiakov a žiačky téma ľudských práv príliš zložitá a nezábavná? Radi vás presvedčíme o opak.
- **Vzdelávanie k ľudským právam pre verejnosť** – Vzdelávanie k ľudským právam sa odohráva aj mimo školských lavíc, formou besied, filmových projekcií alebo výstav pre verejnosť. Týmto činnostiam sa venujú predovšetkým aktivistické skupiny Amnesty International, je to však tiež priestor pre všetkých ľudí, ktorí by sa chceli do vzdelávania k ľudským právam sami aktívne zapojiť.

Chcete zorganizovať workshop pre vašu školu či diskusiu na univerzite? Chcete sa zúčastniť workshopu pre učiteľov a učiteľky? Chceli by ste sa stať lektorkou či lektorom vzdelávania k ľudským právam? Kontaktujte nás na adrese hre@amnesty.sk.

4. MUČENIE

16

“Nikto nesmie byť podrobovaný mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.”

Všeobecná deklarácia ľudských práv, článok 5

Za mučenie sa pokladá úmyselné spôsobenie ťažkej bolesti či utrpenia pod určitou zámienkou alebo v dôsledku diskriminácie. Zámienkou musí byť buď získanie informácií či priznania, potrestanie alebo zastrašenie. Takýto akt môžeme považovať za mučenie len za účasti verejných činiteľov a činiteliek, ako napríklad policajta či väzenskej dozorkyne. Ich účasť však

nemusi byť priama - to znamená, že akt mučenia alebo iného neľudského zaobchádzania nemusia sami priamo spáchať. Stačí, že mu vedome nezabránia.

17

“ Osoba môže trpieť aj vtedy, keď je vystavená zaobchádzaniu, ktoré nespĺňa vyššie uvedené znaky. V prípade, že zámienkou na spôsobenie bolesti alebo utrpenia osobe nie je nijaký z vyššie uvedených dôvodov, nepôjde o mučenie, ale o zlé zaobchádzanie (niekedy označované ako iné kruté, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie a trestanie).”

Štáty majú negatívne a pozitívne záväzky, v rámci ktorých majú chrániť ľudí pred mučením a iným neľudským zaobchádzaním. Negatívny záväzok určuje, čo štát robiť nemôže. Zamestnanci a zamestnankyne orgánov verejnej správy napríklad nemôžu ľudí mučiť, alebo s niekým inak neľudsky zaobchádzať. Metódy mučenia sa líšia. Môžu byť fyzickej povahy, napríklad bitie a elektrické šoky. Môžu byť sexuálnej povahy, napríklad znásilnenie alebo sexuálne ponižovanie. Alebo môžu byť psychologické povahy, ako je napríklad nedostatok spánku alebo dlhodobé uväznenie na samotke.

Podľa medzinárodného práva sú mučenie a iné formy zlého zaobchádzania vždy nezákonné. Už desaťročia sú na medzinárodnej úrovni zakázané. Len niekoľko príkladov: 172 krajín pristúpilo k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, ktorý zakazuje mučenie a iné formy zlého zaobchádzania, a 165 krajín je zmluvnou stranou Dohovoru OSN proti mučeniu, za ktorého vytvorenie Amnesty International viedla razantnú kampaň.

Mnohé štáty však vo svojich vnútroštátnych zákonoch nezakotvili mučenie ako osobitný trestný čin a vlády na celom svete naďalej porušujú medzinárodné právo tým, že mučia ľudí. Od januára 2009 do mája 2013 dostala Amnesty International správy o mučení v 141 krajinách zo všetkých regiónov sveta. Mučenie nemožno nikdy ospravedlniť. Je barbarské a neľudské a právny štát nahrádza terorom. Nikto nie je v bezpečí, keď vlády umožňujú jeho používanie. Známe prípady mučenia, ako napríklad program tajného zadržiavania CIA na celom svete, viedli k všeobecnej mylnej predstave, že mučenie sa vo všeobecnosti obmedzuje na otázky týkajúce sa národnej bezpečnosti a boja proti terorizmu. Výskum Amnesty však ukazuje, že sa to môže stať komukoľvek - drobným zločincom, ľuďom z etnických menšín, protestujúcim, študentským aktivistom a ľuďom, ktorí boli jednoducho v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. Najčastejšie sú to chudobní a marginalizovaní ľudia, ktorí sú bití alebo ponižovaní políciou, keď ich nemá kto chrániť alebo vypočuť ich volanie o pomoc.

4.1 MUČENIE PROTESTUJÚCICH V EGYPTE

Počas povstania v Egypte v roku 2011 bezpečnostné sily používali mučenie ako zbraň proti demonštrantom. V prípade skupiny 18 zadržaných protestujúcich žien to malo podobu prehliadok a "testov panenstva", ku ktorým boli prinútené po tom, ako príslušníci armády 9. marca 2011 násilne vyprázdnili námestie Tahrír.

Sedemnášť žien bolo tiež bitých, pichaných elektrickými obuškami a hrozilo im obvinenie z prostitúcie. Amnesty sa domnieva, že podrobovanie žien takým ponižujúcim procedúram, ako sú "testy panenstva", nie je nič iné ako mučenie.

V januári 2014 bol zatknutý Mahmúd Husajn, vtedy 18-ročný, pretože mal na sebe tričko s nápisom "Národ bez mučenia". Vo väzení potom strávil viac ako dva roky. Orgány prijali nové protiteroristické právne predpisy, ktoré ešte viac oslabili niekoľko existujúcich záruk proti mučeniu a inému zlému zaobchádzaniu. A podobné príklady by sme našli aj v mnohých ďalších krajinách.

4.2 ČO ROBÍ AMNESTY V BOJI PROTI MUČENIU?

K mučeniu často dochádza tajne - na policajných staniciach, vo vypočúvacích miestnostiach alebo vo väzniciach. Amnesty International už viac ako 60 rokov dokumentuje mučenie, odhaľuje páchatelov a pomáha obetiam mučenia dosiahnuť spravodlivosť. Informujeme ľudí o ich právach a zabezpečujeme, aby voči vládam, ktoré mučia, bola vyvodená spravodlivosť.

Vedíme mnoho iniciatív za prijatie a implementáciu opatrení na ochranu ľudí pred mučením a za postavenie páchatelov pred súd. Patria k nim nezávislé kontroly väzenských centier, monitorovanie výsluchov, rýchly prístup k právnikom a súdom, návštevy a komunikácia s rodinnými príslušníkmi, ale aj dôkladné a účinné vyšetrovanie obvinení z mučenia.

4.2.1 BOJUJEME AJ ZA SPRAVODLIVOSŤ PRE OBETE MUČENIA.

Moses Akatugba z Nigérie strávil 10 rokov v cele smrti po odsúdení za krádež troch mobilných telefónov. Policajti Mosesa mučili, aby ho prinútili priznať sa, a pomocou klieští mu vytrhávali nechty na nohách a rukách. V rámci kampane Amnesty Stop mučeniu napísalo viac ako 800 000 ľudí na celom svete guvernérovi štátu Delta Emmanuelovi Uduaghanovi žiadosť, aby Mosesa prepustil. Moses mal odkaz pre všetkých, ktorí sa zaňho zasadili:

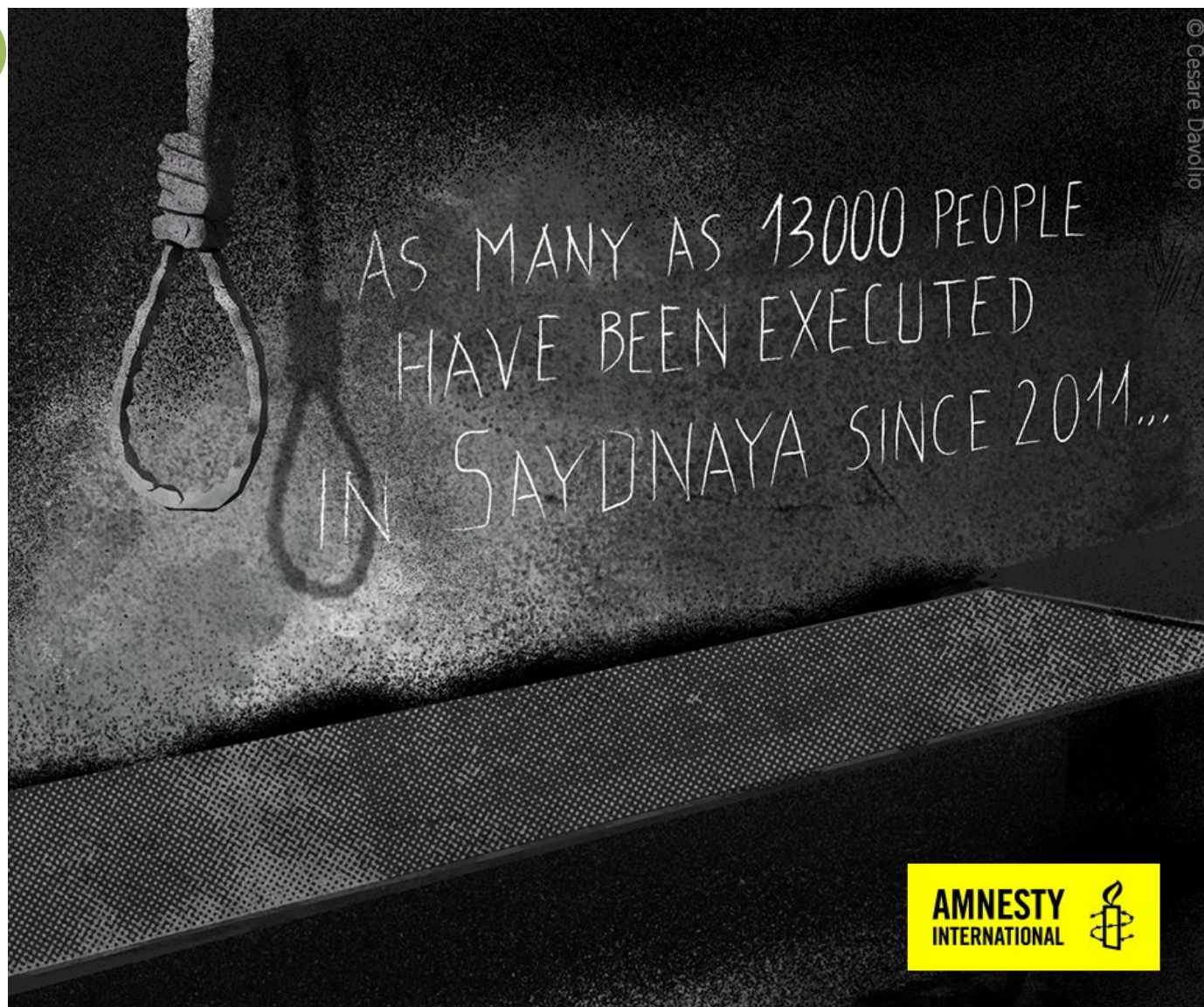
"Predtým som nepoznal účastníkov kampane, nevidel som ich, ale volal som o pomoc a oni masívne zareagovali, aby ma zachránili. Nevedel som, že ľudia majú ešte stále takú veľkú lásku k svojim blíznym."

Moses Akatugba

Bývalí väzni z sýrskej vojenskej väznice Saydnaya opísali pre Amnesty International ako boli natlačení do špinavých, preplnených ciel bez prístupu k čerstvého vzduchu, slnečnému svetlu, a že boli mučení od okamihu zatknutia. Úbohé zvyšky jedla, ktoré im hádzali dozorcovia dopadali na podlahu zakrvavenú krvou z rán väzňov.

Mnohí z väzňov uviedli, že boli znásilnení alebo prinútení znásilniť iných väzňov. Mučenie a iné zlé zaobchádzanie vrátane bitia sa používa ako pravidelná forma trestu a ponižovania, čo často vedie k celoživotným dôsledkom, invalidite alebo dokonca smrti. Mučenie sa používa aj na získanie falošných priznaní, ktoré sa potom používajú ako "dôkaz" pre odsúdenie na smrť.

Vo vojenskej väznici Saydnaya zomreli tisíce ľudí. Mnohí z nich boli obesení pri tajných masových popravách, iní zomreli na choroby, hladom alebo boli umučení na smrť. Výskum Amnesty pomohol osvetliť hrôzy, ktoré sa odohrávajú za tajnými múrmi väznice Saydnaya.

4.3 NÁSTROJE MUČENIA: NIKTO BY NEMAL PROFITOVAŤ Z BOLESTI

21

S nástrojmi mučenia sa stále obchoduje po celom svete. Spoločnosti naďalej predávajú aj bežné vybavenie orgánov činných v trestnom konaní, ako sú obyčajné putá, obušky a paprikové spreje, bezpečnostným zložkám, ktoré ich zneužívajú na mučenie.

V roku 2006 viedli roky kampane Amnesty International a Omega Research Foundation k tomu, že EÚ prijala prvé právne záväzné nariadenie na svete na kontrolu obchodu s "nástrojmi mučenia". V súčasnosti vedieme kampaň za podobnú medzinárodnú reguláciu s cieľom zakázať výrobu a predaj zariadení na zneužívanie a regulovať obchod s tovarom, ktorý môže byť zneužitý. Je najvyšší čas, aby medzinárodné spoločenstvo prijalo opatrenia na kontrolu tohto hanebného obchodu.

4.4 METÓDY MUČENIA

Keď myslíme na mučenie a iné formy zlého zaobchádzania, často si predstavíme veci ako stresové polohy, elektrické šoky a simulované topenie, a tieto barbarské praktiky sa v mnohých krajinách skutočne bežne používajú. Takéto zneužívanie však môže zahŕňať aj také veci, ako sú neľudské podmienky vo väzení, umiestnenie na samotku a odmietanie lekárskeho ošetrovania.

Od roku 2015 austrálska vláda násilne premiestňuje utečencov a žiadateľov o azyl, ktorí priplávajú do Austrálie na lodiach, do táborov v Papue-Novej Guinei a Nauru. V týchto odľahlých lokalitách žijú utečenci a žiadatelia o azyl v hrozných podmienkach bez možnosti hľadať slobodu a ochranu. Nepriateľstvo miestneho obyvateľstva niekedy vedie k násilným fyzickým alebo sexuálnym útokom a utečencom je odopretý prístup k primeranej zdravotnej starostlivosti.

Utečenci a žiadatelia o azyl trpia vo zvýšenej miere duševnými chorobami a sebapoškodzovaním, pričom hlavným faktorom je pretrvávajúca neistota. Na ostrovoch Manus a Nauru došlo od zavedenia tejto krutej politiky k 12 úmrtiam. Austrálsky "systém spracovania žiadostí o azyl na mori" sa rovná mučeniu a inému zlému zaobchádzaniu, pretože dochádza k vážnemu psychickému a fyzickému poškodeniu a pretože je zámerne navrhnutý tak, aby ubližoval ľuďom a odradil ostatných od príchodu do Austrálie.

4.5 PREČO VLÁDY MUČIA?

Vlády často používajú národnú bezpečnosť ako zámienku na mučenie ľudí. Napríklad v Kamerune Amnesty zdokumentovala, ako bezpečnostné sily zriadili tajné mučiace miestnosti pre ľudí obvinených, často bez akýchkoľvek dôkazov, z členstva v ozbrojenej skupine Boko Haram.

Fatima (nie je to jej skutočné meno) Amnesty International povedala, ako ju deväť mesiacov držali v izolácii na vojenskej základni. Bola bitá rôznymi predmetmi vrátane drevených palíc a plochou časťou mačety.

"Na základni v Kousseri ma držali v cele s dvoma ženami," povedala. "[Vojaci] ma tri dni bili po celom tele, najmä po chodidlách, rôznymi predmetmi, aby ma prinútili priznať sa k veciam, o ktorých som nič nevedela."

4.6 MUČENIE A "VOJNA PROTI TERORIZMU"

Zátoku Guantánamo zriadili Spojené štáty v januári 2002 a odvtedy sa stala symbolom hrubého porušovania ľudských práv, ktorého sa dopúšťa vláda USA v mene boja proti terorizmu. Stovky ľudí tam boli roky zadržované bez vznesenia obvinenia a podrobené mučeniu (alebo tomu, čo USA nazývajú "rozšírené vypočúvacie techniky").

23

Bývalí väzni opísali, že ich oblievali vodou, bránili im v spánku, vystavovali enormne hlasným zvukom a hudbe, ale aj mrazivým teplotám alebo ich nútili zostávať v neprirodzených polohách. Amnesty International vedie kampaň za okamžité prepustenie všetkých zadržovaných na Guantáname alebo ich obvinenie z trestného činu. Na Guantáname sa stále nachádza 40 väzňov.

Je tiež známe, že CIA prevádzkuje tajné väzenské zariadenia na mnohých miestach po celom svete. V správe výboru amerického Senátu pre spravodajské služby sa opisuje, ako bol jeden väzeň pripútaný k tyči, ktorá mu nedovoľovala spustiť ruky 22 hodín denne počas dvoch po sebe nasledujúcich dní. Bol tiež nútený nosiť plienku. Amnesty International neúnavne pracuje na odhalení spoluúčasti viacerých krajín na tajnom programe USA na zadržiavanie a vydávanie väzňov.

4.7 PREČO ZRUŠIŤ MUČENIE? A PREČO NEGUNGUJE?

Používanie mučenia ničí ľudí, narúša právny štát, podkopáva systém trestného súdnictva a narúša dôveru verejnosti vo verejné inštitúcie a štát, ktorý reprezentujú. Obetiam spôsobuje silnú bolesť a utrpenie, ktoré pretrváva ešte dlho po ukončení mučenia. A nefunguje.

Častým mýtom o mučení je, že niekedy je to jediný spôsob, ako získať informácie, ktoré môžu zachrániť životy. Štáty majú obrovské množstvo spôsobov, ako získať informácie o zločinoch - minulých aj plánovaných - bez toho, aby stratili svoju ľudskosť. Mučenie je primitívny a krutý nástroj na získavanie informácií. Na celom svete sa mučenie bežne používa na získanie priznania. Takto získané informácie nie sú spoľahlivé, pretože ľudia pri mučení povedia čokoľvek, len aby prestali trpieť. Povedia to, čo si myslia, že ich mučitelia chcú počuť.

V auguste 2012 sa mexická námorná pechota vlámala do domu Claudie Medinovej a odvieďla ju na miestnu námornú základňu, kde dostala elektrické šoky, bola zabalená do igelitu, bitá a nútená vdychovať čili. Prinútili ju podpísať priznanie, ktoré ani nečítala. "Keby ma nemučili, výpoveď by som nepodpísala," povedala Claudia. Podľa medzinárodného práva sa priznania poskytnuté pod mučením nepovažujú za dôkaz. Z právneho hľadiska je absolútny zákaz mučenia a iného zlého zaobchádzania "nezrušiteľný" - to znamená, že ho nemožno zmierniť ani v mimoriadnych a krízových situáciách.

4.8 ODŠKODNENIE OBETÍ MUČENIA

Obete mučenia čelia celému radu ničivých dlhodobých následkov. Fyzická a psychická bolesť, ktorá im bola spôsobená, môže viesť k chronickej bolesti a postihnutiu, posttraumatickej stresovej poruche (PTSD) a depresii. Preto je také dôležité, aby ľudia, ktorí boli mučení, mali prístup k odškodneniu a aby ich mučitelia boli postavení pred súd. Náprava môže zahŕňať lekársku starostlivosť, poradenstvo, peňažné odškodnenie, rehabilitáciu a opätovné začlenenie do spoločnosti.

Amnesty International už roky pomáha osobám, ktoré prežili mučenie, dosiahnuť spravodlivosť. Ľudia ako Ángel Colón, ktorý bol prepustený v októbri 2014, takmer šesť rokov po tom, čo bol mučený a neprávom uväznený v Mexiku. Jeho prepustenie požadovalo viac ako 20 000 priaznivcov Amnesty. Ángel nám povedal: "Môj odkaz všetkým, ktorí mi prejavujú solidaritu a sú proti mučeniu a diskriminácii, znie: 'Neprestávajú byť ostražití.'"

5. SLOBODA PREJAVU

25

Na vašom hlase záleží. Máte právo povedať, čo si myslíte, zdieľať informácie a požadovať lepší svet. Máte tiež právo súhlasiť alebo nesúhlasiť s tými, ktorí sú pri moci, a vyjadriť tieto názory pokojnými napríklad aj protestovaním, zhromažďovaním či demonštrovaním.

Uplatňovanie týchto práv - bez strachu alebo nezákonného zasahovania zo strany štátu - je základom života v otvorenej a spravodlivej spoločnosti, v ktorej majú ľudia prístup k

spravodlivosti a môžu využívať svoje ľudské práva. Napriek tomu vlády na celom svete bežne väznia ľudí za vyjadrenie názoru, hoci ústava takmer každej krajiny sa odvoláva na právo na slobodu prejavu.

“Každý má právo na slobodu presvedčenia a prejavu; toto právo nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu za svoje presvedčenie a zahrňuje právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky akýmkoľvek prostriedkami a bez ohľadu na hranice.”

Všeobecná deklarácia ľudských práv, článok 19

Vlády majú povinnosť zakázať nenávistné a prejavy podnecujúce k násiliu, ale mnohé z nich zneužívajú svoju právomoc na umlčanie pokojného nesúhlasu prijímaním zákonov, ktoré kriminalizujú slobodu prejavu. Často sa tak deje v mene boja proti terorizmu, národnej bezpečnosti alebo náboženstva. V poslednom čase je sloboda prejavu ohrozená tým, že štáty vo zvýšenej miere zasahujú proti aktivistom, mimovládny organizáciám a jednotlivcom pomáhajúcim utečencom a migrantom. To, ako vlády tolerujú opačné názory alebo kritické hlasy, je často dobrým ukazovateľom toho, ako vo všeobecnosti zaobchádzajú s ľudskými právami.

Amnesty International podporuje ľudí, ktorí sa pokojne vyjadrujú za seba a za iných - či už ide o novinára informujúceho o násilí zo strany bezpečnostných síl, odborárku odhaľujúcu zlé pracovné podmienky alebo lídra domorodého obyvateľstva brániaceho svoje práva na pôdu proti veľkým podnikom. Každého, kto je uväznený len preto, že pokojne uplatňuje svoje právo na slobodu prejavu, považujeme za väzňa svedomia a žiadame jeho okamžité a bezpodmienečné prepustenie.

5.1 PREČO JE SLOBODA PREJAVU DÔLEŽITÁ?

Právo na slobodu prejavu je zakotvené v článku 19 Všeobecnej deklarácie ľudských práv, v ktorom sú všeobecne stanovené ľudské práva, ktoré má každý z nás. Neskôr bolo právne chránené celým radom medzinárodných a regionálnych zmlúv.

Obrana slobody prejavu bola vždy hlavnou súčasťou práce Amnesty International a má zásadný význam pre vyvodzovanie zodpovednosti voči mocným. Sloboda prejavu je základom aj ďalších ľudských práv, ako je právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania.

Úzko súvisí aj so slobodou združovania - právom zakladať občianske združenia, spolky, odborové organizácie alebo politické strany a vstupovať do nich s kýmkoľvek, koho si vyberiete;

a so slobodou pokojného zhromažďovania - právom zúčastniť sa na pokojnej demonštrácii alebo verejných zhromaždení. Práve tieto slobody sú však pravidelne terčom útokov zo strany vlád, ktoré chcú potlačiť kritiku.

Napríklad v Egypte je v súčasnosti mimoriadne nebezpečné kritizovať vládu. V priebehu roka 2018 úrady zatkli najmenej 113 osôb s uvedením množstva absurdných dôvodov vrátane satiry, tweetovania, podpory futbalových klubov, odsúdenia sexuálneho obťažovania, strihu filmov a poskytovania rozhovorov.

Zatknuté osoby boli obvinené z "členstva v teroristických skupinách" a "šírenia nepravdivých správ". Tí, ktorí boli mesiace zadržívaní bez súdneho procesu, boli nakoniec odsúdení vojenskými súdmi, hoci vojenské procesy s civilistami sú v Egypte, ako aj inde, vo svojej podstate nespravodlivé.

5.2 SLOBODA TLAČE

Slobodná tlač informujúca o otázkach, ktoré nás zaujímajú a formujú náš život, je základným stavebným kameňom každej spoločnosti rešpektujúcej práva. Napriek tomu v Azerbajdžane, Turecku a Venezuele, ak spomenieme len niekoľko krajín, čelia novinári represiam a útokom.

V júni 2019 tanzánijský parlament urýchlene schválil návrh zákona o cenzúre. Novinári v krajine už predtým pracovali v náročných podmienkach, pretože od médií sa vyžadovalo, aby vysielali alebo zverejňovali niektoré správy podľa pokynov vlády. Po schválení spomínaného zákona sa ich situácia ešte zhoršila.

V júli 2019 sa na Filipínach začal súdny proces proti Marii Ressaovej, výkonnej redaktorky internetového spravodajského portálu Rappler. Ressaová, prominentná kritička prezidenta

Rodriga Duterteho, bola vo februári 2019 zatknutá na základe vykonštruovaných obvinení z urážky na cti po tom, ako Rappler zverejnil podrobné vyšetrovanie niektorých z tisícov mimosúdnych popráv, ktoré počas operácií súvisiacich s drogami spáchala polícia a neznáme ozbrojené osoby s výslovnou podporou od prezidenta Duterteho. Jej prípad sa všeobecne považuje za útok vlády na slobodu tlače.

Počas konfliktov, kríz či vojen sa represie môžu ešte zhoršiť, ako napríklad v Mjanmarsku, kde boli novinári vyšetrujúci zabíjanie rohingských mužov a chlapcov bezpečnostnými silami v Arakanskom štáte zatknutí a uväznení. Až po veľkom medzinárodnom tlaku boli prepustení.

5.3 SLOBODA SLOVA

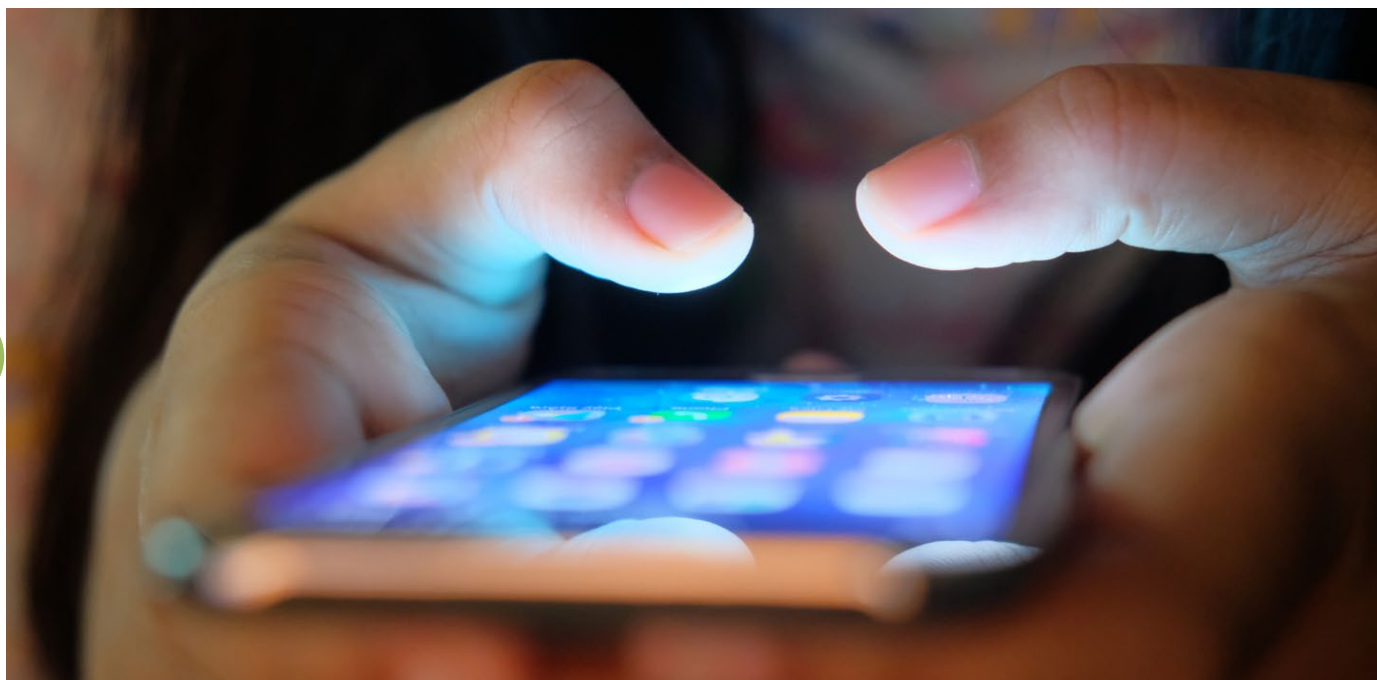
Sloboda slova alebo sloboda prejavu sa vzťahuje na myšlienky všetkého druhu vrátane tých, ktoré môžu byť hlboko urážlivé. Hoci medzinárodné právo chráni slobodu prejavu, existujú prípady, keď môže byť prejav legitímne obmedzený - napríklad keď porušuje práva iných alebo obhajuje nenávisť a podnecuje k diskriminácii alebo násiliu.

Akékoľvek obmedzenia slobody prejavu však musia byť stanovené zákonom, musia chrániť určité verejné záujmy alebo práva iných a musia byť na tento účel jednoznačne nevyhnutné.

V roku 2018 Amnesty International zverejnila výskum, v ktorom sa zistilo, že Twitter je platformou, na ktorej prekvitá násilie a zneužívanie žien. Namiesto toho, aby táto platforma bola miestom, kde sa ženy môžu slobodne vyjadrovať a kde sa posilňuje ich hlas, Twitter vedie ženy k autocenzúre toho, čo zverejňujú, a k obmedzovaniu ich interakcií. Twitter ako spoločnosť neplní svoju zodpovednosť za dodržiavanie práv žien na internete tým, že nedostatočne vyšetruje a transparentne reaguje na správy o násilí a zneužívaní.

5.4 DIGITÁLNY SVET

29

Digitálny svet poskytuje oveľa väčšiemu počtu z nás prístup k informáciám, ktoré potrebujeme, a to aj na spochybňovanie vlád a korporácií. V informáciách je sila a internet má potenciál výrazne posilniť postavenie miliárd ľudí na svete.

Sloboda prejavu však dnes stále často závisí od bohatstva, privilégií a nášho statusu v spoločnosti. Tí, ktorí sú bohatí a mocní, sú len zriedkavo obmedzovaní vo vyjadrovaní svojich názorov. Podobne tí, ktorí majú vlastné notebooky so širokopásmovým pripojením, majú oveľa väčší prístup k informáciám ako tí, ktorí musia chodiť kilometre do internetovej kaviarne.

Niektoré štáty sa čoraz častejšie snažia postaviť okolo digitálnej komunikácie „múry“ a obmedziť ju. Niektoré krajiny, ako v prípade Egypta, Sudánu a Zimbabwe, internet vypínajú v reakcii na masové protesty. Irán, Čína a Vietnam sa pokúsili vyvinúť systémy, ktoré im umožňujú kontrolovať prístup k digitálnym informáciám. V indickom regióne Kašmír na severe krajiny sa v reakcii na akékoľvek nepokoje pozastavuje mobilný internet a komunikácia. V Amnesty International neustále hľadáme nové spôsoby, ako zabrániť blokovaniu našich webových stránok v Číne.

Vlády tiež používajú nebezpečné a sofistikované technológie na čítanie súkromných e-mailov aktivistov a novinárov a na diaľku zapínajú kamery alebo mikrofóny ich počítačov, aby tajne nahrávali ich aktivity. V roku 2014 Amnesty a koalícia ľudskoprávných a technologických organizácií spustili "Detekt" - jednoduchý nástroj, ktorý umožňuje aktivistom skenovať svoje zariadenia na sledovací spyware.

5.5 ČO ROBÍ AMNESTY NA OCHRANU SLOBODY PREJAVU?

Amnesty International zdokumentovala, ako ľudia v Poľsku vyšli do ulíc, aby vyjadrili svoje názory napriek reštriktívnej legislatíve spojenej s tvrdou policajnou kontrolou, dohľadom, obťažovaním a stíhaním, ktoré ohrozujú právo na pokojný protest. Od roku 2016 protestovali desaťtisíce ľudí proti represívnym právnym predpisom zameraným na obmedzenie práv žien a oslabenie nezávislosti súdnictva. Protestujúci sa bežne stretávajú s použitím sily a reštriktívnymi opatreniami, ktoré porušujú ich právo byť videní a vypočutí. Stovky ľudí sa ocitli v policajnej väzbe a čelia zdĺhavým súdnym konaniam.

30

Súbežne so sprísňovaním zákonov, ktoré majú vplyv na uplatňovanie práva na slobodu pokojného zhromažďovania, vláda výrazne rozšírila právomoci orgánov činných v trestnom konaní v oblasti dohľadu, pričom existujú dôkazy, že tieto rozšírené právomoci boli použité proti ľuďom, ktorí sa zúčastňovali na organizovaní a účasti na pokojných protestoch.

V roku 2019 Amnesty zverejnila šokujúci prieskum, podľa ktorého počet väzňov svedomia nespravodlivo uväznených v celom Vietname prudko vzrástol o tretinu, čo svedčí o rastúcom zásahu proti pokojnému aktivizmu právnikov, blogerov, obhajcov ľudských práv, environmentálnych aktivistov a prodemokratických aktivistov.

Podmienky zadržiavania väzňov sú naďalej hrozné, pričom existujú dôkazy o mučení a inom zlom zaobchádzaní s ľuďmi, ktorí sú bežne držaní v izolácii a na samotkách, sú držaní v biednych podmienkach a je im odopieraná lekárska starostlivosť, čistá voda a čerstvý vzduch.

5.6 RIEŠENIE: NA ČO VYZÝVA AMNESTY?

- Väzni svedomia na celom svete by mali byť okamžite a bezpodmienečne prepustení.
- Všetky zákony kriminalizujúce ľudí, ktorí využívajú svoju slobodu slova alebo pokojne protestujú, by sa mali zrušiť.
- Zákony proti nenávisťným prejavom alebo inému podnecovaniu k diskriminácii a násiliu sa nesmú používať na potlačanie pokojného nesúhlasu.
- Ľudia by mali mať prístup k informáciám a právomoc vlád a spoločností získavať informácie o jednotlivcoch a organizáciách sa musí obmedziť.

6. AZYL

31

Každý deň ľudia na celom svete robia jedno z najťažších rozhodnutí vo svojom živote: opúšťajú svoje domovy a hľadajú bezpečnejší a lepší život. Väčšina ľudí na svete má skúsenosť s odchodom z miesta, kde vyrastali. Možno sa presťahujú do najbližšej dediny alebo mesta. Niektorí ľudia však musia svoju krajinu opustiť úplne - niekedy na krátky čas, ale niekedy aj navždy.

Existuje mnoho dôvodov, prečo sa ľudia na celom svete snažia žiť svoj život v inej krajine. Niektorí ľudia odchádzajú z domova, aby získali prácu alebo vzdelanie. Iní sú nútení utiecť pred

prenasledovaním alebo porušovaním ľudských práv, napríklad mučením. Milióny ľudí utekajú pred ozbrojenými konfliktami alebo inými krízami či násilím. Niektorí sa už necítia v bezpečí a mohli sa stať terčom útoku len preto, že sú, čo robia alebo čomu veria - napríklad pre svoj etnický pôvod, náboženstvo, sexualitu alebo politické názory.

“Každý má právo voľne sa pohybovať a slobodne si voľiť bydlisko vo vnútri ktoréhokolvek štátu. Každý má právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú, a vrátiť sa do svojej krajiny.”

Všeobecná deklarácia ľudských práv, článok 13

Tieto cesty, ktoré sa začínajú s nádejou na lepšiu budúcnosť, môžu byť plné nebezpečenstva a strachu. Niektorým ľuďom hrozí, že sa stanú obeťmi obchodovania s ľuďmi a iných foriem vykorisťovania. Niektorých zadržia úrady hneď po príchode do novej krajiny. Keď sa usadia a začnú si budovať nový život, mnohí sa denne stretávajú s rasizmom, xenofóbiou a diskrimináciou. Niektorí ľudia sa nakoniec cítia osamelí a izolovaní, pretože stratili podporné siete, ktoré väčšina z nás považuje za samozrejmú - svoje komunity, kolegov, príbuzných a priateľov.

6.1 DEFINÍCIE: KTO JE UTEČENEC, ŽIADATEĽ O AZYL A MIGRANT?

Pojmy "utečenec", "žiadateľ o azyl" a "migrant" sa používajú na označenie ľudí, ktorí sú v pohybe, ktorí opustili svoje krajiny a prekročili hranice. Pojmy "migrant" a "utečenec" sa často používajú zameniteľne, ale je dôležité medzi nimi rozlišovať, pretože medzi nimi existuje zásadný rozdiel.

6.1.1 KTO JE UTEČENEC?

33

Utečenec je osoba, ktorá utiekla zo svojej krajiny, pretože jej v nej hrozí vážne porušovanie ľudských práv a prenasledovanie. Riziká ohrozujúce jej bezpečnosť a život boli také veľké, že cítila, že nemá inú možnosť ako odísť a hľadať bezpečie mimo svojej krajiny, pretože jej vlastná vláda ju pred týmito nebezpečenstvami nemôže alebo nechce ochrániť. Utečenci majú právo na medzinárodnú ochranu.

6.1.2 KTO JE ŽIADATEĽ O AZYL?

Žiadateľ o azyl je osoba, ktorá opustila svoju krajinu a hľadá ochranu pred prenasledovaním a vážnym porušovaním ľudských práv v inej krajine, ale ktorá ešte nebola právne uznaná za

utečenca a čaká na rozhodnutie o svojej žiadosti o azyl. Žiadosť o azyl je ľudské právo. To znamená, že každý by mal mať možnosť vstúpiť do inej krajiny a požiadať o azyl.

6.1.3 KTO JE MIGRANT?

Neexistuje medzinárodne uznávaná právna definícia migranta. Podobne ako väčšina agentúr a organizácií, aj my v Amnesty International chápeme migrantov ako ľudí, ktorí sa zdržiavajú mimo svojej krajiny pôvodu a nie sú žiadateľmi o azyl alebo utečencami.

34

Niektorí migranti opúšťajú svoju krajinu, pretože chcú napríklad pracovať, študovať alebo sa pripojiť k rodine. Iní cítia, že musia odísť kvôli chudobe, politickým nepokojom, násiliu gangov, prírodným katastrofám alebo iným vážnym okolnostiam, ktoré tam existujú.

6.2 AKÝ JE POSTOJ AMNESTY K UTEČENCOM A ŽIADATEĽOM O AZYL?

Vedíme kampaň za svet, v ktorom môžu ľudské práva využívať všetci bez ohľadu na to, v akej situácii sa nachádzajú. Amnesty sa už desaťročia zasadzuje za ľudské práva utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov.

Vedíme kampaň za to, aby vlády dodržiavali svoju spoločnú zodpovednosť za ochranu práv utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov. Odsudzujeme všetky politiky a postupy, ktoré porušujú práva ľudí v pohybe.

Na svete je približne 26 miliónov utečencov. Mnohí ľudia sa cítia ohrození týmito číslami a považujú ľudí pohybujúcich sa cez hranice za globálnu krízu. My v Amnesty International nesúhlasíme s tým, že ide o krízu. Problémom nie sú ľudia. Problémom sú skôr príčiny, ktoré nútia rodiny a jednotlivcov prekračovať hranice, a krátkozraké a nerealistické spôsoby, akými na ne politici reagujú.

© Amnesty International (Image: Giorgos Moutafis)

Prostredníctvom našich kampaní vyvíjame tlak na vlády, aby si plnili svoju povinnosť chrániť práva každého jednotlivca. Musia zabezpečiť, aby boli utečenci, žiadatelia o azyl a migranti v bezpečí, aby neboli mučení, diskriminovaní alebo ponechaní v chudobe.

Vedíme kampaň za to, aby vlády riadne spracovali žiadosti žiadateľov o azyl, aby ich nenechávali roky v neistote - niekedy dokonca zatvorené v záchytných centrách. Chceme tiež, aby boli migranti chránení pred vykorisťovaním a zneužívaním zo strany zamestnávateľov alebo obchodníkov s ľuďmi.

Každý človek má viac ako jednu identitu. "Utečenec", "migrant" a "žiadateľ o azyl" sú len dočasné pojmy; neodrážajú celú identitu žien, detí a mužov, ktorí opustili svoje domovy, aby začali nový život v novej krajine.

Keď používame tieto označenia, musíme mať na pamäti, že z mnohých spôsobov, ktorými sa ľudia opisujú, sa tieto pojmy vzťahujú len na jednu skúsenosť: skúsenosť s opustením svojej krajiny. Identitu týchto ľudí však tvorí oveľa viac vecí.

Väčšina ľudí, ktorí sa snažia žiť inde, bude mať pocit, že skúsenosť s odchodom z ich krajiny plne nevystihuje to, kým sú. Tak ako my všetci, aj oni sú zložité a jedinečné ľudské bytosti a môžu sa rozhodnúť identifikovať sa ako ľudia z určitej krajiny alebo regiónu, patriaci do skupiny, ktorá hovorí určitým jazykom alebo zdieľa určitú kultúru. Alebo o sebe môžu povedať, že sú učiteľ, lekár, umelec, vášnivý futbalový fanúšik, otec, sestra, syn alebo matka.

36

Právne postavenie osoby nemôže vyjadriť celú identitu a osobnosť utečenca, žiadateľa o azyl alebo migranta. Nikoho nemožno poznať len na základe jeho právneho postavenia.

6.3 PREČO BY MALI VLÁDY PRIJÍMAŤ UTEČENCOV?

- Chceme žiť vo svete, kde ľudia, ktorí sú vo vážnom nebezpečenstve, majú možnosť začať žiť nový život v bezpečí.
- V globalizovanom svete je spravodlivé zdieľať globálnu zodpovednosť za globálne problémy.
- Hostiteľské komunity profitujú z obrovskej energie a snahy začať nový život, ktorú títo ľudia prinášajú.
- Prijímanie ľudí z iných krajín posilňuje hostiteľské komunity tým, že ich robí rozmanitejšími a flexibilnejšími v našom rýchlo sa meniacom svete.
- Niektorí z najinšpiratívnejších a najvplyvnejších ľudí v oblasti umenia, vedy, politiky a technológií boli utečenci, žiadatelia o azyl a migranti. Bolo im umožnené znovu vybudovať svoj život v novej krajine a darilo sa im ako členom nového spoločenstva.

6.4 ČO MÔŽETE UROBIŤ VY?

Môžete sa pridať k nášmu hnutiu ľudí, ktorí vítajú utečencov. Kampaň Amnesty vyzýva vlády na celom svete, aby prijali svoj spravodlivý podiel ľudí na svete, ktorí hľadajú bezpečie. Pri dostatočnej politickej vôli môžu naši lídri chrániť ľudí utekajúcich pred konfliktami a prenasledovaním, a to aj prostredníctvom riešenia nazývaného presídlenie.

Presadzujeme aj iné bezpečné spôsoby, ako môžu utečenci začať nový život, napríklad prostredníctvom opätovného zlúčenia rodín, ktoré boli rozdelené, prostredníctvom komunitných skupín, ktoré sponzorujú rodiny utečencov, aby sa mohli presťahovať do ich krajiny, a prostredníctvom univerzít a podnikov, ktoré ponúkajú ľuďom študijné alebo pracovné víza, aby mohli začať nový život.

Vlády by nikdy nemali nikoho nútiť, aby sa vrátil do krajiny, kde mu hrozí porušovanie ľudských práv. Namiesto toho by mali utečencom ponúknuť bezpečné miesto na život a možnosti prístupu k práci, vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti.

**AMNESTY INTERNATIONAL
JE GLOBÁLNE HNUTIE
BOJUJÚCE ZA ĽUDSKÉ
PRÁVA. NESPRÁVODLIVOSŤ,
KTORÁ SA DEJE JEDNÉMU
ČLOVEKU SA TÝKA NÁS
VŠETKÝCH.**

MAGAZÍN: VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA ĽUDSKÝCH PRÁV.

MAGAZÍN JE SÚČASŤOU PROJEKTU 100KA. PROJEKT 100KA JE PODPORENÝ Z PROGRAMU ACTIVE CITIZENS FUND SLOVAKIA FINANCOVANÉHO Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EHP 2014-2021. SPRÁVCOM PROGRAMU JE NADÁCIA EKOPOLIS V PARTNERSTVE S NADÁCIOU OTVORENEJ SPOLOČNOSTI A KARPATSKOU NADÁCIOU.

AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENSKO

www.amnesty.sk

amnesty@amnesty.sk

